

Socialdepartementet
103 33 STOCKHOLM

YTTRANDE
17 februari 2005
Dnr 6-16-04

Betänkandet Utdelning av överskott i inkomstpensions- systemet (SOU 2004:105) (S2004/7851/SF)

Konjunkturinstitutet avstyrker förslaget i sin nuvarande utformning.

Konjunkturinstitutets första invändning är att den av riksdagen beslutade kompensationen till statsbudget bör fullföljas så snart som möjligt och före eventuell överskottsutdelning till befintliga och framtida pensionärer. Bakgrunden är att pensionsreformen medförde en stor omfördelning från statsbudgeten till ålderspensionssystemet och riksdagsbeslutet enligt prop. 1999/2000:46 om att statsbudgeten skulle ersättas med 300-350 miljarder kronor i termer av en överföring januari 1999. Därefter överfördes 45 miljarder år 1999, 45 miljarder år 2000 samt 155 miljarder 2001. Diskonterat till 1999 blir detta ett sammanlagt belopp på betydligt mindre än 245 miljarder. Medel i ålderspensionssystemet bör mot denna bakgrund tillföras statsbudgeten så snart som möjligt så att den sammanlagda kompensationen diskonterad till 1999 uppgår till 300-350 miljarder kronor i enlighet med riksdagens beslut. Denna överföring är angelägen då den demografiska utvecklingen kommer att innebära betydande påfrestningar för de offentliga finanserna utanför ålderspensionssystemet bl.a. genom önskemål om ökade utgifter för vård och omsorg i kommunerna. För att dessa önskemål skall kunna tillgodoses utan ytterligare skatthöjningar, som riskerar att bromsa skattebasernas utveckling, är det viktigt att framtida ränteutgifter för statsskulden blir så låga som möjligt. Därför bör statsskulden reduceras genom att överföringen fullföljs så snart som möjligt. För att skapa ett så stort utrymme för framtida utgifter för bl.a. vård och omsorg bör den sammanlagda överföringen gälla det högre beloppet, 350 miljarder kronor, samt genomföras så snart balanstalet i ålderspensionssystemet överstiger förslagsvis 1,03.

Konjunkturinstitutets andra invändning gäller att gränsen för balanstalet när det gäller utdelning av överskott till befintliga och framtida pensionärer bör sättas till 1,25 i stället för föreslagna 1,10. Enligt Konjunkturinstitutets bedömning ger de simuleringar som rapporteras i avsnitt 5 en underskattning av osäkerheten och variabiliteten i framtida balanstal. Orsaken är att simuleringarna endast gäller två risker nämligen kapitalavkastningsnivån samt övergående variationer i sysselsättningen. Det finns emellertid flera andra risker som kan vara betydligt större än de två undersökta riskerna särskilt när det gäller balanstalens mera långsiktiga utveckling. Ett exempel är risken för en lägre långsiktig sysselsättningsökning än antagna 0,2 procent per år, vilket skulle få stora återverkningar på balanstalet. Ett annat exempel är att risken för att avgiftsunderlagets sammansättning ändras på ett sätt som reducerar balanstalet. Detta kan t.ex. ske genom att inkomstandelen för personer över 40 år blir betydligt högre än vad som antas i de redovisade beräkningarna, vilket i sin tur kan bero på att arbetsmarknadsinträdet fortsätter att försenas genom en fortsatt förlängning av utbildningstiden. Ett tredje exempel är att medel-

livslängden kan öka snabbare än vad som antas, vilket minskar balanstalet eftersom den enskildes delningstal inte justeras efter 65 års ålder. Ett fjärde exempel är att balanstalet kan komma att reduceras genom olika typer av s.k. moturval, t.ex. genom att pensioner tas ut förhållandevis sent av personer som har längre förväntad livslängd än genomsnittet och förhållandevis tidigt av personer som har kortare förväntad livslängd än genomsnittet. Risken för sådana moturval ökar i takt med att genterkniken ger allt större underlag för bedömning av den egna förväntade livslängden och är redan idag betydande eftersom den enskildes uttag av pension är frikopplat från beslutet om när den enskilde slutar att jobba.

Om dessa tillkommande samt andra risker beaktas bedöms variabiliteten i det framtida balanstalet vara betydligt större än vad som framkommer i avsnitt 5. Den i direktiven fastlagda utgångspunkten att överskottsutdelning inte skall medföra mer än en försumbar riskhöjning för automatiska balansering motiverar därför en betydligt högre gräns för överskottsutdelning än den föreslagna gränsen på 1,10. Konjunkturinstitutet förordar därför i första hand att analysen av osäkerheten i framtida balanstal utvidgas till att omfatta ovan nämnda samt andra risker och att gränsen för överskottsutdelning avvägs med utgångspunkt i ett sådant mera rättvisande underlag. Om sådan analys inte kan genomföras förordar Konjunkturinstitutet att gränsen för överskottsutdelning sätts till åtminstone 1,25 i stället för föreslagna 1,10 så att det blir något mera troligt att överskottsutdelningen inte medför en mer än försumbar riskhöjning för automatisk balansering.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Ingemar Hansson.

Ingemar Hansson